

Binnen de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over de geannoteerde agenda van de Landbouw- en Visserijraad van 3 t/m 5 juni 2018.

De voorzitter van de commissie,
Kuiken

De adjunct-griffier van de commissie,
Konings

Inhoudsopgave	blz.
I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie	2
Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie	6
Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie	6
Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie	7
Vragen en opmerkingen van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie	8
Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie	10
II Antwoord / Reactie van de Minister	11
III Volledige agenda	11

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de uitkomsten van de Landbouw- en Visserijraad van 16 april jl. en de geannoteerde agenda voor de Landbouw- en Visserijraad van 3 t/m 5 juni 2018. Deze leden hebben hierover de volgende vragen.

In het verslag lezen de leden van de VVD-fractie dat de Europese Commissie de Richtlijn over oneerlijke praktijken in de voedselvoorzieningsketen heeft gepresenteerd. Het voorstel voorziet in een aantal gerichte acties om de positie van de boer in de keten te versterken. Naast de uitbreiding van de mogelijkheden tot samenwerking voor producenten (daar is al een belangrijke stap voor gezet) zal de Europese Commissie later dit jaar een voorstel doen om verdere (prijs) transparantie in de keten te realiseren en is er in de ontwerprichtlijn aandacht voor oneerlijke handelspraktijken. De leden van de VVD-fractie vragen waarom aanvullende voorstellen pas later dit jaar aan de orde zijn. Heeft de Minister aangegeven dat dit een belangrijk punt voor Nederland is? Tevens vragen deze leden de Minister in te gaan op de gemeenschappelijke minimumstandaard en de lijst van verboden handelspraktijken. Hoe wordt deze laatste lijst opgesteld? Is bijvoorbeeld het eenzijdig wijzigen van voorwaarden, zoals dat in de afgelopen jaren vaker is gebeurd, een verboden handelspraktijk in de ogen van de Minister? Zo nee, waarom niet? Kan de Minister haar visie geven op de minimumstandaard? Is de Minister het met de leden van de VVD-fractie eens dat de minimumstandaard de standaard conform Europese en Nederlandse wet- en regelgeving is zonder aanvullende, niet vastgelegde normen? Het tegengaan van oneerlijke handelspraktijken is een belangrijk punt in het regeerakkoord. Zijn de stappen voor de uitbreiding van mogelijkheden tot meer samenwerking voor producenten een voldoende basis waarop de Mededingingswet kan worden aangepast en het bijbehorende toezicht van de Autoriteit Consument en Markt (ACM)? Zo ja, wanneer worden deze stappen geëffectueerd? Zo nee, wat is er nog meer nodig om het regeerakkoord te voldoen? Deze leden ontvangen graag een planning.

In de reactie van Nederland lezen de leden van de VVD-fractie dat de versterking van de positie van de producenten in de levensmiddelenketen een prioriteit is voor Nederland. In de visie van Nederland zou dit moeten gebeuren door de samenwerking in de keten te optimaliseren door een systeem van geschillenbeslechting te ontwikkelen en door te monitoren dat producenten hogere prijzen krijgen voor hun producten als ze voldoen aan bovenwettelijke eisen. Deze leden vinden dit een belangrijke stap voor de boeren en tuinders. Kan de Minister aangeven wanneer boeren en

tuinders in de praktijk gaan ervaren dat oneerlijke handelspraktijken, zoals het eenzijdig wijzigen van inkoopvoorwaarden of bovenwettelijke eisen te stellen zonder hier een geldelijke vergoeding tegenover te stellen, gaan merken?

Ook is er in de vorige Raad gesproken over de voortgang bij de uitvoering van voedselverlies en voedselverspilling. Kan de Minister een concrete lijst geven (zowel op EU-niveau als nationaal) waar voedselverspilling en voedselverlies geconcretiseerd wordt in kilo's en hoe het commitment om per 2030 een halvering van voedselverspilling te realiseren in cijfers vertaald is? Dit overzicht is nodig om te beoordelen of Nederland en Europa haar doelen ook daadwerkelijk gaat halen. Hoe ziet het monitoringssysteem eruit? Welke kosten/investeringen zijn er met de aanpak gemoeid? Deze leden ontvangen deze informatie graag zowel op nationaal niveau als vanuit de Europese begroting.

Wat betreft de voortgang bij de uitvoering van voedselverlies en voedselverspilling in Europa vragen de leden van de VVD-fractie tot slot naar de planning en concrete doelstelling van de subgroep over de houdbaarheidsdatum.

Met betrekking tot de aanlandplicht heeft Nederland verzocht om meer tijd en flexibiliteit om de aanlandplicht optimaal in te voeren. De zienswijze van Nederland dat de aanlandplicht een middel en geen doel op zich is, wordt ondersteund door de leden van de VVD-fractie. Eurocommissaris Vella is van mening dat er geen onduidelijkheid bestaat over de interpretatie van artikel 15 van Verordening (EU) nr. 1380/13. Zijn door deze verschillen in zienswijzen van Nederland en de Commissie problemen te verwachten omtrent de invoering van de aanlandplicht per 1 januari 2019? In hoeverre blijft de Nederlandse visserijsector betrokken bij het optimaal implementeren van de aanlandplicht en het ontwikkelen van technische maatregelen?

In het verslag van de Landbouw- en Visserijraad lezen de leden van de VVD-fractie dat er blijkbaar een verschil van mening bestaat tussen de Commissie en diverse lidstaten over de scope van het genoemde artikel 15. Verwacht u dat in afzienbare tijd hierover meer duidelijkheid gegeven kan worden, zodat de Commissie, lidstaten en de visserijsector op de hoogte zijn van de precieze regelgeving en hoe deze geïnterpreteerd moet worden? Wat zal de verdere inzet van Nederland zijn om hierover snel duidelijkheid te krijgen?

Voorts zijn de leden van de VVD-fractie blij dat er aandacht is voor de rol van wilde fauna in het diergezondheidsmanagement. Het is goed dat er een workshop georganiseerd is die gericht is op maatregelen in het beheer van wilde fauna in relatie tot de dreiging van de introductie en de verspreiding van dierziekten en zoönosen die gevolgen hebben voor de volksgezondheid, de veehouderij en de economische situatie van Europa. De leden van de VVD-fractie vragen of er bij Nederland en een aantal andere lidstaten voldoende urgentie gevoeld wordt bij dit onderwerp? De gevolgen bij een uitbraak kunnen enorm zijn. Deze leden lezen dat lidstaten en de Europese Commissie moeten samenwerken om bijvoorbeeld de Afrikaanse varkenspest (AVP) aan te pakken. Echter, concrete maatregelen blijven beperkt tot meer wetenschappelijk onderzoek en het beschikbaar stellen van meer financiële middelen. Kan de Minister aangeven welke concrete stappen gezet gaan worden? Welke onderzoeken zijn voorzien? Hoeveel budget wordt er beschikbaar gesteld en waaraan wordt dit besteed? Kan de Minister ingaan op de suggesties die Denemarken heeft gedaan in de aanpak van AVP? Kan de Minister aangeven hoe de aanpak in andere Europese lidstaten eruitziet waar

daadwerkelijk sprake is van AVP en in de lidstaten waar een mogelijke dreiging van AVP is? Indien er daadwerkelijk verschil van aanpak is tussen de lidstaten, deelt de Minister de opvatting van de leden van de VVD-fractie dat harmonisatie wenselijk is? Zo nee, waarom niet? De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen dat de Commissaris van mening is dat het plaatsen van omheiningen niet wenselijk is. Vanuit het bedrijfsleven wordt echter aangegeven dat deze middelen helpen om de verspreiding van AVP tegen te gaan, zoals bijvoorbeeld in Tsjechië het geval is. Zou de Minister de aanpak in Tsjechië nader kunnen toelichten (de verschillende maatregelen die getroffen zijn)? Kan de Minister ook aangeven welke andere voorstellen zijn gedaan? Kan de Minister in dit verband een reactie geven op het verzoek van de Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV) om het risicobeheer van wilde zwijnen aan te scherpen? Is de Minister al met de POV in overleg getreden over de monitoring van wilde zwijnen op normale varkensinfectieziekten? Zo nee, waarom niet en is zij bereid dit te doen?

Over de Verordening over de transparantie en duurzaamheid van EU-risicobeoordeling in de voedselketen hebben de leden van de VVD-fractie de volgende vragen en opmerkingen. Deze leden vinden het belangrijk dat de European Food Safety Authority (EFSA) toegang heeft tot de meest relevante wetenschappelijke gegevens. Ook de betrouwbaarheid, objectiviteit en onafhankelijk is een groot goed en belangrijk voor alle belanghebbenden (EFSA, wetenschappers, bedrijven, gebruikers, consumenten, geïnteresseerden, enzovoorts). Toch blijft het voor de leden van de VVD-fractie de vraag hoe de betrouwbaarheid, de objectiviteit en de onafhankelijkheid goed geborgd kan worden. Kan de Minister hierop een reflectie geven, ook in het licht van de recente ervaringen op het neonicotinoïden-dossier?

De Minister heeft in het verslag van de vorige Raad een uitgebreide terugkoppeling gegeven over de relatie tussen de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (VN) en het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). De leden van de VVD-fractie herkennen een aantal belangrijke raakvlakken en aanknopingspunten die door de wetenschappers naar voren zijn gebracht om een aantal doelen te verbinden met het GLB. Deze leden kunnen dit in grote lijnen onderschrijven. Eén van de belangrijkste punten die deze leden teruglezen is het gebruik van doelvoorschriften in plaats van middelvoorschriften. Deze leden pleiten hier al langer voor. Hoe gaat de Minister ervoor zorgen dat het nieuwe GLB, maar ook de reeds bestaande richtlijnen omgevormd worden van middelvoorschriften naar doelvoorschriften? Helaas heeft de Europese Commissie nog niet laten zien dat zij op verschillende dossiers ruimte wil bieden aan de innovatieve kracht van Nederland. Het gebruik van mineralenconcentraat, het onttrekken van fosfaten uit mest en starre regels met betrekking tot de vergroening zijn voorbeelden waar de innovatie gefrustreerd wordt. Kan de Minister ingaan op haar strategie hoe zij ruimte voor innovatie wil creëren door uit te gaan van doelvoorschriften in plaats van middelvoorschriften? Kan de Minister aangeven wat bedoeld wordt met de kanttekening dat doelvoorschriften alleen werkbaar zijn als actoren voldoende controle hebben over het bereiken van doelen? De leden van de VVD-fractie spreken de hoop uit dat dit niet direct een blokkade is voor innovaties. Innovaties hebben soms even tijd nodig om zich te bewijzen. Er zijn prachtige voorbeelden in Nederland van innovaties die even tijd nodig hadden, maar vervolgens een groot resultaat lieten zien.

In het rapport dat door Franse Institut National de la Recherche Agronomique en de Wageningen University & Research (WUR) is uitgevoerd wordt ingegaan op de noodzaak voor innovatie, de wetenschappelijke

achtergronden van innovatie, de maatschappelijke uitdagingen waar het GLB met innovatie aan kan bijdragen en instrumenten voor innovatie. Ook staan er in het rapport een aantal belangrijke aanbevelingen. De leden van de VVD-fractie lezen dat het rapport wordt gepubliceerd en onder aandacht van de Europese Commissie wordt gebracht. Kan de Minister aangeven of zij het met de leden van de VVD-fractie eens is dat innovatie de hoogste prioriteit van Nederland moet zijn? Deze leden constateren een summier tekst waar nog weinig ambitie uitspreekt. Is de Minister bereid om in het vervolg van de discussie over innovatie een voortrekkersrol in te nemen en dit onderwerp actief te agenderen in Europa? Ook los van het GLB is innovatie en de oplossingen die innovaties kunnen bieden aan een aantal belangrijke uitdagingen, zoals de klimaatdoelstellingen, zoetwaterproblematiek (niet alleen in Nederland maar ook ver daar buiten) en voedselzekerheid. Kan de Minister ingaan op dit verzoek?

Voorts hebben de leden van de VVD-fractie vragen over de geannoteerde agenda van de informele Landbouw- en Visserijraad van 3 t/m 5 juni 2018. In de geannoteerde agenda staat dat onder aanvoering van het Bulgaars voorzitterschap wordt gesproken over de jonge boeren en de bedrijfsopvolging. Deze leden ondersteunen de inzet van de Minister dat dit een belangrijk onderwerp is. Zij verzoeken de Minister om uitgebreide terugkoppeling over dit onderwerp. Nederland kende de afgelopen jaren de Jonge landbouwers-regeling (JOLA-regeling) en deze is recent weer opengesteld. Uit de evaluatie is gebleken dat deze regeling niet optimaal heeft bijgedragen en effectief is geweest aan de behoefte die jonge boeren hebben. De leden van de VVD-fractie zijn benieuwd naar de ervaringen van andere landen. Juist vanwege de ambitie van dit kabinet om 75 miljoen euro te investeren in jonge boeren zijn de ervaringen van andere landen wellicht zeer bruikbaar. Is de Minister bereid om een uitgebreide terugkoppeling te geven waarin ideeën en resultaten van andere landen zijn weergegeven?

Wat betreft de nieuwe visserijprotocollen voor Kaapverdië en Madagaskar is voorzien dat er jaarlijks een financiële tegenprestatie van de EU aan de genoemde landen wordt betaald. Ruwweg 50 procent van deze financiële tegenprestatie is bestemd voor sectorale steun in de landen. De leden van de VVD-fractie vragen of bekend is hoe dit geld in de betreffende landen wordt besteed. Is er sprake van controlemechanismen die de EU hanteert om te controleren of het geld daadwerkelijk wordt besteed aan sectorale steun? Zijn in de nieuwe visserijprotocollen ook voorschriften opgenomen voor een correcte besteding van de betaalde vergoeding?

De leden van de VVD-fractie ondersteunen de inzet van Nederland voor een gelijk speelveld in het kader van de meerjarenplannen voor visbestanden in de Westelijke Wateren en het pleidooi dat er gebruik wordt gemaakt van het best beschikbare wetenschappelijke advies. In hoeverre staan andere lidstaten achter het standpunt van Nederland? Is hier eensgezindheid of zijn er lidstaten die een andere insteek voor ogen hebben?

De leden van de VVD-fractie hebben vernomen dat Europeche enige weken geleden de Commissie heeft opgeroepen om het voorstel voor technische maatregelen in te trekken. Dit kan eventueel gevolgen hebben voor innovatieve visserijtechnieken, zoals de pulskorvisserij, die ook door de Nederlandse visserijsector gebruikt worden. Wat is uw standpunt aangaande deze oproep?

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de informele Landbouw- en Visserijraad van 3 t/m 5 juni 2018 in Sofia. Deze leden hebben hierover nog enkele vragen.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe de Minister voornemens is te antwoorden op de vragen van het Bulgaars voorzitterschap over jonge boeren, te weten: Is het huidige palet aan EU-beleidsinstrumenten toereikend om jonge boeren te behouden en aan te trekken in de landbouwsector?; Welke nationale beleidsinitiatieven ervaren de lidstaten als succes en zouden als een voorbeeld kunnen dienen? En: Wat zou er in het toekomstige GLB veranderd moeten worden zodat de landbouwsector aantrekkelijker wordt voor jonge mensen?

Daarnaast vragen deze leden naar de stand van zaken ten aanzien van de toekenning en uitbetaling van subsidies van de regeling voor jonge boeren in de tweede pijler.

De leden van de CDA-fractie hebben vernomen dat het Europees parlement een oproep heeft gedaan om de productie van eiwithoudende gewassen te bevorderen door middel van gekoppelde steun. Deze leden vragen de reactie van de Minister op dit voorstel.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda. Deze leden betreuren de korte tijdsspanne van één werkdag tussen het verschijnen hiervan en het moment van inbreng voor het schriftelijk overleg over deze agenda. Deze leden willen de Minister daarom verzoeken in de toekomst een ruimere tijds marge in acht te nemen.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de aanstaande gesprekken over de Regeling voor jonge landbouwers en de visie van de Minister, met name voor wat betreft het bedrijfsovernamefonds, zoals omschreven in het regeerakkoord. Deze leden zien de toegezegde brief over de nadere invulling hiervan graag tegemoet.

Voorts zijn de leden van de D66-fractie benieuwd naar de mening van de Minister aangaande het voorstel van de Europese Commissie over het Meerjarig Financieel Kader (MFK) en specifiek de gedeeltes die op het GLB betrekking hebben. Het lijkt erop dat op sommige punten het voorstel niet strookt met de inzet van Nederland, zoals bij de convergentie. Welke stappen is de Minister bereid te zetten? Ook is er een rapport aangenomen door het Europees parlement over het geven van gekoppelde steun aan eiwithoudende gewassen teneinde de productie ervan te vergroten. Wat is de visie van de Minister hierop? Voorts bestaat de mogelijkheid dat de nieuwe GLB-voorstellen teksten zullen bevatten met betrekking tot *capping* van de steun, op 60.000 euro per bedrijf. Zou de Minister een schets kunnen geven van de mogelijke gevolgen van deze *capping* voor de Nederlandse sector? Wat is de visie van de Minister op deze voorstellen?

De leden van de D66-fractie hebben vernomen dat er onlangs in de Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed (SCOPAFF) van de Europese Commissie is gestemd over de hernieuwing van de stof diquat. Deze leden hebben verheugd kennisgenomen van het feit dat Nederland het Commissievoorstel volgde om diquat van de markt te halen. Zij zijn dan ook teleurgesteld dat de stemming in de SCOPAFF niet heeft geleid tot

een niet-hernieuwing van het middel. Zou de Minister een schets kunnen geven van het krachteveld rondom de hernieuwing van dit middel? Wat voor gevolgen zal de hernieuwing hebben voor de toepassingen van het middel in Nederland, gelet op het advies van het EFSA en het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb)?

De leden van de D66-fractie willen de Minister graag bedanken voor haar overzichtelijke verslag van de afgelopen Landbouw- en Visserijraad. Specifiek de door de Minister georganiseerde workshop over de relatie tussen de VN Duurzame Ontwikkelingsdoelen en het GLB zijn een goed teken dat deze relatie voor de Minister een prioriteit is. Voor wat betreft de duurzame voedselproductie en de nationale verantwoordelijkheid voor het bereiken van de doelstellingen vragen de leden van de D66-fractie of de vrijstelling voor het bovengronds aanwenden van dierlijke mest, die aan het eind van dit jaar afloopt, binnen deze relatie past en of de Minister bereid is om deze vrijstelling te verlengen.

Ten slotte hebben de leden van de D66-fractie kennisgenomen van de recent ontstane commotie rondom kweekvlees. Deze leden hebben hierover schriftelijke vragen gesteld.¹ Het blijkt dat kweekvlees door een nieuw ingegane regeling niet op de markt kan worden gebracht, maar onder de *novel food*-regeling valt. Kan de Minister aangeven waarom kweekvlees als *novel food* geclassificeerd is? Door deze classificering lijken pilots voor het in de markt zetten van kweekvlees voorlopig van de baan. Kan de Minister beaamen of dit zo is? Zijn er wellicht toch mogelijkheden om dergelijke pilots in te richten? Wat zijn eventuele belemmeringen hierin?

Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de informele Landbouw- en Visserijraad van 3 t/m 5 juni 2018.

De leden van de fractie van de ChristenUnie hechten aan het belang van een toekomstbestendige landbouw, waarbij jonge boeren worden ondersteund bij bedrijfsopvolging of bij de start van een nieuw bedrijf. Terecht wordt gewezen op het bedrijfsovernamefonds in het regeerakkoord en de al bestaande Europese instrumenten. Tijdens de informele Landbouw- en Visserijraad wordt gesproken over verbetering, vereenvoudiging en aansluiting op andere maatregelen van het ondersteunende instrumentarium onder pijler 1 en 2. Wat is de inzet van de Minister voor deze verbetering, vereenvoudiging en aansluiting op andere (waaronder nationale) maatregelen?

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen op welke manier de Minister nationaal en Europees instrumentarium beter wil laten aansluiten op de investeringsbehoefte van jonge boeren. Deze leden wijzen daarbij op de evaluatie van de JOLA door het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK), waaruit bijvoorbeeld blijkt dat 68% van de respondenten geen investering op de lijst vond waar zij behoefte aan hebben. Hoe verklaart de Minister deze uitkomst, aangezien de JOLA in 2017 juist is uitgebreid op basis van eerdere uitkomsten van enquêtes?

---

¹ Schriftelijke vragen van het lid De Groot over het artikel «Kweekvlees is er! Maar we mogen het niet proeven»(Documentnummer 2018D29862).

Vragen en opmerkingen van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de komende Landbouw- en Visserijraad, evenals van het verslag van de vorige Raad. Deze leden hebben hierover zoals gebruikelijk enkele kritische vragen en opmerkingen.

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben een aantal vragen over kangoeroevlees. Deze leden wijzen nogmaals op het ernstige dierenleed dat schuilgaat achter het kangoeroevlees dat de Europese Unie en Nederland importeren uit Australië. De Minister schreef in haar beantwoording dat ze de trailer van de film *Kangaroo – A love-hate story* heeft bekeken en de leden van de Partij voor de Dieren-fractie bedanken haar daarvoor. De Minister baseert daarop de uitspraak dat dit nog geen indicatie biedt voor schendingen van de Europese Verordening (EG) Nr. 1099/2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden of de OIE-standaarden voor het doden van dieren.² Dat kan kloppen, stellen deze leden, want in de trailer van de film toont men slechts het topje van de ijsberg. Is de Minister bereid om, zodra deze beschikbaar is en haar wordt aangeboden, de volledige film te bekijken? De Minister en haar medewerkers zijn in elk geval van harte welkom bij de gehele vertoning van de film *Kangaroo – A love-hate story* op donderdag 31 mei 2018 in de Kamer, georganiseerd door de fractie van de Partij voor de Dieren.³ Is de Minister bereid om haar standpunt aan te passen, zodra zou blijken dat de Europese Verordening (EG) Nr. 1099/2009 of de OIE-standaarden wel degelijk geschonden worden? Zo nee, waarom niet?

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie pleiten voor een importverbod op kangoeroevlees en zien daar meer dan voldoende ruimte voor in de Europese regels. Ter vergelijking wijzen deze leden op het verbod op de import van zeehondenbont. Dat kon worden ingevoerd, omdat het doodknuppelen van de zeehonden niet geaccepteerd wordt door de Europese bevolking. De toenmalige Minister Schippers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de toenmalige Staatssecretaris Van Dam van Economische Zaken schreven in 2016 aan de Kamer dat «de verordening betreffende de handel in zeehondenproducten (1007/2009) is vastgesteld op basis van de EU publieke moraal over het welzijn van zeehonden die bejaagd worden. Door de omstandigheden waarin de zeehondenjacht plaatsvindt, kan een acceptabele dodingsmethode van deze dieren niet gerealiseerd worden.»⁴ De leden van de Partij voor de Dieren-fractie menen dat de Europese bevolking ook niet erg enthousiast is over de manier waarop kangoeroes worden gedood. Dat gaat immers gepaard met vergelijkbare gruwelijkheden. Na het doodschieten van hun moeder worden jonge kangoeroes ofwel doodgeknuppeld ofwel hulpeloos achtergelaten, waarna een gruwelijke lijdensweg volgt tot het dier dood is. Het vlees van geschoten kangoeroes die niet in het hoofd maar elders in het lichaam geraakt zijn, wordt niet geschikt geacht voor humane consumptie waardoor deze dieren gewond worden achtergelaten. Ook deze dieren sterven een langzame en pijnlijke dood. Ziet de Minister de gelijkenis met de gronden waarop de import van zeehondenbont in de Europese Unie verboden is? Zo nee, op basis waarvan meent zij te kunnen veronderstellen dat de Europese bevolking de

² <http://kangaroothemovie.com/> en Kamerstuk 21 501-32, nr. 1102.

³ Vertoning *Kangaroo – A love-hate story* door de Partij voor de Dieren-fractie op 31 mei 2018 om 19:00 uur in de Tweede Kamer.

⁴ Antwoord op schriftelijke vragen van het lid Thieme over een importverbod van kangoeroeproducten, Aanhangsel van de Handelingen 2015–2016, nr. 1395.

gruwelijke manier waarop kangoeroes en hun jongen worden gedood acceptabel zou vinden? Graag ontvangen deze leden een uitgebreide toelichting.

Naast het op grove wijze schenden van de intrinsieke waarde en het welzijn van dieren brengt de import van kangoeroevlees ook andere negatieve zaken met zich mee. Vanwege de zeer gebrekkige koelingsomstandigheden en lange transporttijd van het vlees is het niet verbazingwekkend dat kangoeroevlees berucht is vanwege de zeer regelmatige besmettingen met bacteriën zoals Salmonella en E. Coli. Dat was destijds voor Rusland en Californië al reden om over te gaan tot een importban.

Voorts hebben de leden van de Partij voor Dieren-fractie vragen over handelsmissies. De recente handelsmissie naar India stond voor de Nederlandse delegatie voor een groot deel in het teken van de agrarische sector. Kan de Minister een volledig overzicht verschaffen van alle getekende contracten? Welke doelen zijn eigenlijk leidend bij de handelsmissies van het Nederlandse kabinet als het gaat om landbouw en voedsel? Enerzijds lijkt het kabinet de productie van plantaardige eiwitten te willen bevorderen, maar de recente missie naar China stond juist weer haaks op de noodzaak om de productie en consumptie van dierlijke eiwitten de komende jaren fors terug te dringen. Kan de Minister helderheid verschaffen over de inzet van handelsmissies in het licht van de klimaatdoelen, de biodiversiteitsdoelen en de Sustainable Development Goals op het gebied van duurzame landbouw en voedselzekerheid? De Minister weet toch ook dat het van groot belang is om plantaardige productie en consumptie te bevorderen en dierlijke consumptie af te remmen, willen we een kans maken om de honger in de wereld uit te bannen, de opwarming van de aarde binnen de perken te houden en het almaar voortdurende verlies van biodiversiteit te stoppen? Graag ontvangen de leden van de Partij voor de Dieren-fractie een reactie. Onderschrijft de Minister de volgende uitspraak van delegatielid Henk Schouten van het bedrijf Schouten Europe: «De consumptie van vlees groeit en dat is een bedreiging. Als China en India net zo veel vlees eten als wij heb je een probleem.»⁵ Zo nee, waarom niet? Hoe ziet de Minister deze uitspraak in het licht van de vorige handelsmissie naar China, waarin door Nederland volop werd ingezet op de export van kalfsvlees en producten uit de pluimveesector?⁶

Ten aanzien van landbouwgif hebben de leden van de Partij voor de Dieren-fractie de volgende vragen. De Belgische Minister van Landbouw Ducarme kondigde aan dat hij zich gaat inzetten voor een derogatie voor het gebruik van de drie neonicotinoïden die recent werden verboden in open teelten. Wat vindt de Minister daarvan? Wat is de inzet van de Minister om te voorkomen dat het recente succes in het tegengaan van landbouwgif direct weer zal worden overschaduwed door eventuele uitzonderingsposities?

Terwijl het verbod op drie neonicotinoïden in open teelten een stap in de goede richting is, kreeg de Europese natuur recent weer een grote domper te verwerken. Ondanks het Nederlandse standpunt dat de schadelijke pesticide diquat van de markt moet verdwijnen, is het de Europese Commissie niet gelukt om een verbod op diquat te realiseren. Klaarblijkelijk is de giflobby nog altijd sterk genoeg om verboden op schadelijke producten tegen te houden. De leden van de Partij voor de

⁵ <https://nos.nl/artikel/2233191-landbouw-en-vieze-rivieren-dit-gaat-rutte-doen-in-india.html>.

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/04/11/handelsmissie-china-200-miljoen-euro-aan-landbouwcontracten>.

Dieren-fractie vragen de Minister om haar inzet voor een verbod op diquat vol te houden. Kan zij toelichten hoe het vervolgproces eruit zal zien?

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben vernomen dat met de voorstellen voor het nieuwe GLB in aantocht, duidelijk lijkt te worden dat jonge boeren speciale aandacht zullen krijgen binnen het GLB. Deze leden moedigen de Minister aan om hier een sterke verduurzamingsambitie aan te koppelen. Zij wijzen op de motie van het lid Ouwehand waarin de regering wordt opgeroepen in te zetten op omschakelsubsidies voor boeren om boeren te helpen omschakelen naar natuurinclusieve en/of biologische landbouw.⁷ Wat is hierop de inzet van de Minister in de komende jaren?

Gelet op de grote noodzaak de Europese veestapel te krimpen en de productie en consumptie van dierlijke eiwitten te beperken, ligt het niet voor de hand nog te investeren in dierlijke productie. Is de Minister bereid zich ervoor in te zetten dat het GLB, inclusief de maatregelen voor jonge boeren, zich richt op de productie van groente, fruit en plantaardige eiwitten?

Binnen het onderzoekfonds *Horizon Europe* staat 10 miljard euro geormerkt voor onderzoek op het gebied van landbouw. Kan de Minister uiteenzetten wat haar inzet is om de verdeling en besteding van dit bedrag te beïnvloeden? Deelt de Minister de mening dat het cruciaal is om deze onderzoeksmiddelen in te zetten voor een plantaardige, duurzame, gifloze, kleinschalige, natuurinclusieve landbouw? Zo nee, waarom niet?

Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Landbouw- en Visserijraad van 3 t/m 5 juni 2018 en hebben daarover de volgende vragen en opmerkingen.

De leden van de SGP-fractie hebben een vraag over de voorstellen van de Europese Commissie voor het MFK. Volgens de Europese Commissie krimpt het budget voor het GLB met ongeveer 5 procent. Is de veronderstelling juist dat wanneer gecorrigeerd wordt voor inflatie sprake is van een daling van het budget met ongeveer 15 procent? Hoe waardeert de Minister deze daling?

De leden van de SGP-fractie delen de zorgen over de bedrijfsopvolging in de agrarische sector vanwege de hoge financiële lasten bij bedrijfs-overname. Het is van belang dat ook in het kader van het nieuwe GLB goed nagedacht wordt over een effectief ondersteunend instrumentarium. Deze leden horen graag of de Minister voldoende in beeld heeft welke instrumenten, zoals de top up in de eerste pijler of de jonge landbouwers-regeling via tweede pijler, meer of minder effectief zijn om bedrijfsopvolging te faciliteren en jonge boeren te ondersteunen bij investeringen in onder meer een innovatieve en duurzame bedrijfsvoering. Zo leert de praktijk dat de investeringslijst van de jonge landbouwersregeling in veel gevallen niet aansluit op de behoefte van jonge landbouwers.⁸ Na bedrijfsovername moeten jonge boeren investeren in grond, machines en gebouwen. Dergelijke investeringen komen vaak niet in aanmerking voor de jonge landbouwersregeling. Deelt de Minister deze analyse? Is zij voornemens voor de korte termijn (jonge landbouwersregeling) en de langere termijn (de hervorming van het GLB) aan te sturen op instrumenten die aansluiten op de behoefte van jonge boeren?

⁷ Kamerstuk 33 576, nr. 110.

⁸ <https://www.najk.nl/2018/05/09/investeringslijst-jola-moet-uitbreider/>.

Naast Europees beleid om de positie van jonge boeren te ondersteunen is ook nationale inzet nodig. De leden van de SGP-fractie wijzen in dit verband op het pachtbeleid. Voor jonge boeren kan pacht een waardevol instrument voor bedrijfsontwikkeling zijn. Zij lopen echter aan tegen hoge pachtprizen voor kortdurende contracten. Het is van groot belang dat het pachtstelsel herzien wordt. Is het de inzet van de Minister om pacht aantrekkelijker te maken voor jonge boeren? Wanneer kan de Minister haar plannen voor herziening van het pachtstelsel naar de Kamer sturen?

II Antwoord / Reactie van de Minister

III Volledige agenda

Geannoteerde agenda voor de informele Landbouw- en Visserijraad van 3 t/m 5 juni 2018. TK 2018Z09695 – Brief regering d.d. 25-05-2018, Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, C.J. Schouten.

Verslag Landbouw- en Visserijraad 16 april 2018. TK 21501-32-1103 – Brief regering d.d. 15-05-2018, Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, C.J. Schouten.

Openbare raadpleging over EU-initiatief inzake bestuivers – voorgenomen NL inzet. TK 22112-2531 – Brief regering d.d. 29-03-2018, Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, C.J. Schouten.